

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Iustitia Et Iure ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

10 Quo modo Preces horariæ recitandæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

si vel vna hora negligatur, v. g. Tertia, Sexta, Nonna, Completorii. Quod autem idem Nauarrus & quidam alij volunt, omissione tertiae partis vnus hora, v. g. vnus Psalmi cum hymno, esse peccatum mortale, id sane durum videtur. et si enim vna hora sit materia grauis & sufficiens vt sub peccato mortali praecipitur, non tamen inde sequitur, tertiam eius partem talem esse; alioquin etiam tertia pars vnus Psalmi talis dicenda esset. Itaque et si omittere Sextam vel Nonam integram, sit peccatum mortiferum, quia multae preces omittuntur, non tamen sequitur mortiferum esse, si tertia pars Sextae vel Nonae omittatur. Ita tenet Angelus v. Hora. num. 18 citans Palud. d. 15. q. 5.

An duplex peccatum.

Ex dictis sequi videtur, beneficiarium Ordinis sacri duplex peccatum mortiferum admittere, omittere officium, quia contra duas virtutes diuersas peccat, nimirum contra iustitiam, & contra virtutem religionis. Ratione enim ordinis sacri tenetur lege religionis. Illae enim preces ordinatis praecipuntur tamquam officium religionis congruens eorum statui, & bono Ecclesiae. & hac ratione ad illas tenetur, etiam cessante quavis alia obligatione. Ratione vero beneficii tenetur lege iustitiae; quia beneficium datur propter officium, & praebenda est veluti merces & stipendium illius operae, iuxta modum supra cap. 34. dub. 32. explicatum.

Contrarium tamen tenet Henriquez lib. 2. de Pœnitentia cap. 5. n. 6. littera P. Quod ita probari potest: Quia officium vnus diei, et si in se, vt est opus religionis & cultus, sit notabile quiddam ad quod sub mortali obligemur, si praecipitur: tamen non videtur ita notabile vt est materia iustitiae, praesertim respectu Ecclesiae cui est debitum, non enim videtur notabili iniuria vel damno Ecclesiam afficere, si semel officium praetermittat, ergo ex hac parte non erit culpa mortifera. sicut qui pro altero tenetur ieiunare ex promisso vel contractu, quia ab eo sustentatur, non peccat mortifere, etiam si semel ieiunium omittat, quia non censetur notabilis laesio in illo genere. Vnde sepositio Ecclesiae praeccepto, beneficiarius praecise ex contractu seu obligatione iustitiae ad Ecclesiam non peccat mortifere semel horas omitendo. Si tamen sapere omitteret, esset mortale; quia ex natura rei, debita parua accumulatur, & efficiunt materiam magnam, sicut is qui quotidie debet facere Sacrum, non est damnandus peccati mortiferi, si semel vel bis omittat etiam absque causa, quia in isto genere non censetur graue damnum, aut grauis laesio. Fateor tamen, beneficiarios in sacris constitutos grauius aliis ordinatis peccare; quamuis hic excessus non videatur mortalis.

Recitans cum socio.

Circa praedicta tamen aduerte, si cum socio alternis recites, non censeri omitti quod per ipsum legitur, quia id communionem socii fit tuum, modo illud audias: & Ecclesia hanc rationem in officiis diuinis permittit, quia sic minore fatigatione, & attentius, & plerumque iucundius leguntur. Vnde hic modus etiam in recitanda corona B. Virginis, aliisque precibus, vbi vel plurimi sunt verticuli, vel eadem saepissime repetenda, adhiberi potest; etiam si ex praeccepto aut voto ad illas sis obstrictus: vt si septem Psalmos poenitentiales vel totum Psalterium legere debeas, vt fuse probat Nauarrus tract. de orat. c. 10. nu. 27. & ratio est, quia non minus hic excitatur deuotio, & obtinetur fi-

nis orationis, & moraliter totum legi censetur. Hoc tamen intellige, nisi aliud expresse sit iniunctum, quod est rarissimum.

Introduxit hunc modum alternatim psallendi in suam Ecclesiam, nimirum Antiochenam, primus B. Ignatius; vnde sensim in totum Orientem dimanauit. Causam dedit visio quaedam caelestis, in qua Angelos sanctam Trinitatem *ἀναγνώσας*, id est, alternis vocibus collaudantes audiuit, teste Sostrate lib. 6. hist. cap. 8. In Occidente vero primus S. Ambrosius eandem rationem in sua Ecclesia instituit, teste Isidoro lib. 1. de Offic. Eccles. cap. 7. quem reliquae Occidentis Ecclesiae sunt secutae, antea omnes simul canebant, nec erant in choros distincti.

Petes, Vtrum omittere omnes horas vnus diei, sit vnum peccatum, an multa?

Nauarrus cap. 7. nu. 6. & multi alij docent esse vnum peccatum; quia septem horae canonicae vna tantum sunt oratio, vnum officium diuinum.

Sed haec ratio difficilis est, Primò, Nam singulae horae sunt distinctae orationes, distincta officia, distinctis temporibus Deo soluenda, ad quorum singula obligamur sub peccato mortali: ergo singulorum omisio est distinctum peccatum mortale.

Secundò, Singulorum recitatio est impletio praeccepti, saltem virtute distincti: nam praecceptum de dicendis horis implicite continet septem praeccepta, quatenus septem opera distincta, & inter se minime connexa praecipuntur. hinc fit vt possim implere praecceptum de precibus Primae, etiam si non impleam praecceptum de horis Tertiae; praeccepta enim ex diuersis operibus praecceptis multiplicentur: ergo singulorum omisio est distinctum peccatum mortiferum.

Tertiò, etiam si sit vna volitio, qua volo omittere omnes horas; tamen virtute est septuplex; quia per eam septem distinctae omisiones sunt volitae, & ab ea procedunt: singulae autem omisiones sunt distincta peccata externa. Vnde fit vt etiam in confessione explicandum sit quot horae sint omisae. Hanc sententiam insinuat Tabiena v. Hora q. 18.

Dixi, *Sine causa*; quia si causa iusta praetermittendi subsit, nullum erit peccatum: vt si absque notabili dolore capitis vel oculorum, vel simili molestia dicere nequeas; si periculum grauis mali incurreres, vt inter haereticos; si concio vel alia functio publica praetermitti deberet, vel conuenienti modo fieri nequiret, nisi horae omittantur. Item si ob caecitatem vel debilitatem nequeas dicere saltem maiorem partem, ad nihil teneris. si maiorem partem potes, teneris illam recitare. Ita Nauarrus de orat. cap. 11. num. 13. & seq. si ob infirmitatem non potes nisi ope socii, nec consueueris eo vti; non teneris: sed si consueueris. Non tamen excusatur quis, eo quod in studiis versetur, aut iter faciat. Vide Nauarrum in Enchir. cap. 25. num. 100. & sequentibus, & tract. de oratione cap. 11.

DYBITATIO X.

Quo modo preces horariae recitandae.

Respondeo, Recitandas esse studiosè & deuotè: ita enim praecipitur in Concilio generali

Vnde hic mos nauarrus.

53 An omisio omnium horarum sit vnum peccatum.

54 Causa excusans.

55

rali sub Innocentio III. *Districte precipientes in virtute obedientie, vt diuinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & deuotè.* Et quamuis ibi videatur esse sermo de officio publico, idem tamen dicendum de eo, quod priuatim dicitur; quia est eadem ratio.

Quid requiratur ut studiose.

Vt studiosè celebretur, tria requiruntur. Primò, Vt absque synopa, (vt ait Glossa) id est, absque verborum omissione; vt fit, dum priora verba versiculi iunguntur vltimis, absorptis medijs. Secundò, Vt verba non mutulentur aut truncantur proferantur, abscessis quibusdam syllabis, præsertim vltimis. Tertiò, Vt absque interruptione.

56 Quod ad primum atinet, si sit valdè magna *synopatio*, erit peccatum mortiferum, maximè in officio publico; quia contra strictum præceptum Concilij in re graui. nisi enim esset res grauis, non præciperet in virtute obedientie. In officio priuato non facillè erit mortale, nisi fit enormis excessus, quo casu tenebitur etiam repetere. Si autem non sit magnus excessus, erit peccatum veniale, modò id voluntariè fiat. Si autem inuoluntariè, v. g. ex lingua præcipitancia, balbutie, inoluta consuetudine, quæ corrigi nequeat, vel ob iustam festinationem; non erit peccatum.

De secundo, *Absorbere syllabas* non est nisi peccatum veniale; manet enim integra precum substantia, ita vt intelligi possit. Si inuoluntariè fiat, nullum peccatum est.

57 De tertio, *Interruptio quænis*, si fiat absque iusta causa, est peccatum; quia aliquam irreuerentiam continet: sed non videtur nisi veniale in officio priuato: manet enim substantia precum, etsi in medio cursu fiat aliqua intermissio. vnde etiam si dureret per vnam vel duas horas, non necessariò est repetendum quod antè recitatum est. Confirmatur, quia singuli Psalmi, imò singuli panè versiculi per se suum habent pondus & completam significationem; suntque per se vel precatio quadam, vel laudatio, vel sententia non habens necessariam cum alijs connexionem. Colligitur ex Caicetano in Summa ver. Quando horæ, §. Quoad quartum, vbi dicit, *In huiusmodi circumstantiis non incurrit peccatum mortale, sine contemptu; quia non spectant ad substantialia materia præcepti.* Idem censent multi viri docti ea de re consulti, & Petrus lib. 3. de bonis operibus cap. 6. in fine quartæ assertionis, Lælius Zeccus in Summa cap. 83. de officio diuino num. 10. dicit esse probabile, & citat Arragon.

Interruptio non est peccati mortale.

58 Dices, Quando est magna intermissio, priora & posteriora non efficiunt vnam orationem, vnum officium diuinum, ac proinde ex illis partibus non constituitur officium Primæ vel Tertie, &c. Ob hoc argumentum, Nauarrus de orat. cap. 16. d. 75. putat esse peccatum mortale, nisi fiat cum animo repetendi priora. Idem inuariat Ioannes Medina C. de orat. q. 16. art. 3.

Sed verius videtur quod diximus, quia non est de substantia singularum precum vt continetur. Secus est in formis Sacramentorum, vbi requiritur moralis continuatio.

Ad argumentum Nauarri, Resp. Ex partibus vnus longæ orationis tempore seiunctis posse constitui vnam orationem, vnum officium diuinum; sicut ex omnibus horis constituitur vnum officium diuinum, & ex multis confessionibus vna

confessio, & ex multis disputationibus vna integra disputatio. Sicut enim declamatio, confessio, vel disputatio non desinit esse vna, eò quòd diuidatur in diuersa tempora; ita nec officium Primæ vel Tertie, amittit suam necessariam vnitatem per hanc diuisionem: quia illa magis consistit in integritate, quàm in continuatione.

Dixi, *Si fiat absque iusta causa*, quia si iusta causa subsit, nullum est peccatum; vt si voceris à Superiore, si ex officio vel mandato Superioris, vel charitate proximi occurrat aliquod opus faciendum, quod non potest commodè differri. Quando tamen huiusmodi impedimenta sunt præuisa, debent vitari quantum commodè fieri potest; idque vel illa opera anticipando, vel horas alio tempore dicendo.

Petes, Vtrum si quis interrumpat officium animo repetendi iam lecta, satisfaciatur, si postea non repetatur, sed solùm sequentia adiungatur? Medina quæst. 16. de oratione art. 3. & Nauarrus supra num. 73. docent illum non satisfacere, nisi priora repetat. Idem censent quouiescumque aliquis facit opus præceptum animo non satisfaciendi obligationi præcepti. Probatur, quia is qui debet mihi 100. non liberatur obligatione, si donet mihi 100. gratis, & absque animo soluendi debiti: ergo similiter qui debet aliquod opus ex præcepto, non liberatur obligatione, si faciat illud animo non implendi præceptum.

59 Si animo repetendi intermitat.

Sed verius est non teneri repetere; sufficit enim vt mutet propositum, & adiungat cetera. Simili modo, qui die festo audiuit Sacrum animo non satisfaciendi præcepto, & audiendi aliud, potest mutare animum & non audire. Ratio est, quia opus præceptum, non est, v. g. audire Sacrum animo implendi præceptum, sed simpliciter audire Sacrum attentè & deuotè. hoc autem fit, etiam si fiat animo non implendi præcepti. Itaque satisfactum est intentioni Ecclesie quoad rem præceptam: vnde nec incurrit censuram non audientis positam. Ne tamen censeatur præceptum ipsum in animo contemnere, debet explicite vel implicite intendere ei obedire & satisfacere per hoc opus vel per aliud. vnde si expresse intendat non satisfacere per hoc opus, debet habere animum satisfaciendi per aliud; alioquin peccat contra præceptum, non quidem omissione operis externi, sed interno contemptu; quia non vult obedire præcepto; quamuis re ipsa ei obediat, faciendo opus, illum autem animum debet habere, quamdiu manet in priore proposito, quo vult non esse satisfactum præcepto, opere præcedenti. Itaque si mutet hoc propositum, non est necesse vt permaneat in voluntate operis iterandi; nec tenetur iterare: quia non amplius censebitur præceptum contemnere. Idem dicendum de precum repetitione.

Alia est ratio cum aliquid debitum est ex iustitia: tunc enim is cui debetur, ius habet in suum commodum aliquid exigendi; quod Ius non exstinguitur gratuita donatione. at cum aliquid solùm est debitum ex præcepto, non in commodum præcipientis, sed solius subditi, satisfit huic debito, si opus absolute fiat: quia eo ipso, quo præstat, obtinetur id quod præcepto intenditur, nimirum bonum ipsius subditi. sed de hoc plura tract. de legibus dicenda.

60 Discrimen inter debitum obedientie & iustitie.

Altera conditio est *Deuotè*, vt autem *deuotè* celebretur.

lebreitur, duo requiruntur, *attentio & reuerentia*; sola enim *attentio* non sufficit, nam oratio est actus religionis, ac proinde requirit reuerentiam: aliud enim est orare, aliud attentè aliquid legere. Verùm magna difficultas est, qualis attentio & qualis reuerentia requiratur. Vnde fit

D V B I T A T I O X I.

Quæ & quanta attentio requiratur in Horis canonicis.

Diuus Thomas art. 13.

61
Attentio externa.

Notandum est Primò, *Attentionem* in oratione posse esse multiplicem: alia enim est interna, alia externa. Externam uoco, quæ est circa externam pronuntiationem & tonus corporis compositionem; qua quis exterius se gerit in speciem orantis, abstinetque ab operibus externis, cum quibus attentio interna consistere nequit.

Interna.

Interna est, qua quis attendit animum ad Deum vel res diuinas, excitatque in se erga Deum reuerentiam.

Attentio quadruplex.

Rursus, alia est circa uerba, ut rectè pronuntientur; alia circa uerborum sensum, ut mente percipiatur, & affectus illi applicetur: alia circa Deum, ut uerba orationis ad ipsum dirigantur: alia ad id quod petimus à Deo vel ad rem aliquam piam, per quam Deum laudari & affectum nostrum excitari cupimus. Denique quæuis ex his attentionibus potest esse uel actualis uel virtualis: item uel confusa uel distincta.

62
Internam requiri.

Notandum Secundò, In omni oratione Iure diuino naturali requiri attentionem & reuerentiam internam: qui enim cum Deo colloqui, à Deo aliquid perere, Deum laudare intendit, conuenienti modo id facere debet, sicut qui hospitem aliquem recipit, eum pro sua dignitate, quantum commodè potest, tractare debet; alioquin non tam uidetur illum honorare quam contemnere. Itaque etsi non teneat nunc orare, si tamen uelim, & orem, teneor debitam reuerentiam & attentionem adhibere. Hinc fit ut omnis uoluntaria distractio in propriè dicta oratione, sit aliquod peccatum; ut rectè docet Caietanus art. 13. & Nauarrus cap. 25. num. 105. Hoc tamen peccatum non est nisi ueniale, quando oratio est libera, uel saltem non obligatoria, nisi sub ueniali. quòd si quis non tam intendat orare, quam pio exercitio, recitando precum uerba, se occupare, non peccabit, etiam si sponte alia cogitet, & sæpè orationem interpellat.

Distractio uoluntaria quando peccatum ueniale.

Quando Iure diuino ad orationem obligamur sub peccato mortali, tunc uoluntaria distractio erit peccatum mortiferum.

His positis, in quibus Doctores conueniunt, quæstio est, quando solum præcepto Ecclesiæ obligamur ad orandum.

63
Sententia quorundam, Non requiri attentio- nem inter- nam.

Multi Doctores putant non requiri ex præcepto Ecclesiæ attentionem internam. vnde etsi quis interius sponte distrahatur, non peccare morifèrè, nec teneri repetere, modò integrè omnia pronuntiet; & exterius, ijs rebus, cum quibus interna attentio consistere nequit, non se occupet. Fundamentum huius sententiæ est, quia Ecclesia non potest præcipere aut vetare actus internos, sed solum externos. Itaque non præcipit inter-

nam attentionem, nec uetat internam distractionem, sed solum externam: ut cum quis exterius facit ea, quæ non patiuntur internam attentionem, ut si fabuletur, scribat, pingat, &c. Ita Durandus in 4. dist. 15. q. 12. num. 6. *Si euagatio*, inquit, *fit solum secundum actum interiorem*, licet sit temeraria & grauis, cum sit ex proposito, forte tamen non est peccatum mortale, nisi esset contemptus: quia Ecclesia non habet indicare de actibus merè interioribus; & ideo non potest eam ponere sub præcepto. Vnde minister Ecclesiæ, si dicendo Horas scienter cogitat aliud, non uidetur transgressor præcepti Ecclesiæ, quantum est ex natura facti. Si autem euagatio mentis sit ex eo, quòd occupet se in actu exteriori, qui non comparatur secum attentionem orationis, tunc uidetur esse culpa mortalis, & directe contra præceptum Ecclesiæ, quòd habetur cap. Dolentes. Idem ipsidem uerbis docent Paludanus eadem distinct. q. 5. a. 2. & D. Antoninus 3. p. tit. 13. c. 4. §. 8. Idem §. 7. pro hac sententia adfert Hostiensem, Umbertum, Glossam, & Archidiaconum. Idem tenet Angelus uerbo Hora, n. 27. Rosella, & Tabiena v. Hora, §. 3. Siluester uer. Hora, q. 11. Ioannes Medina C. de orat. q. 15. & multi alij recentiores. Hæc sententia non est improbabilis; tum ob rationem, qua nititur; tum ob multos & graues Doctores, qui eam tenent; tum quia sic mitigatur non nihil asperitas, quæ uidetur esse in præcepto Ecclesiæ, dum dicitur sub peccato mortali ad singulas Horas obligare.

Contraria tamen sententia uidetur uerior & probabilior, uidelicet requiri attentionem internam, aded ut si quis interius sponte alienis cogitationibus se occupet, non satisfaciatur præcepto Ecclesiæ de Horis dicendis. Hanc tenet Maior in 4. d. 12. q. 7. Caiet. hac q. 83. ar. 13. Sotus lib. 10. de Iustitia q. 5. ar. 5. conclus. 7. Nauar. tract. de orat. c. 23. n. 18. 19. 20. & plerique recentiores. Eadem uidetur esse D. Thomæ in 4. d. 15. q. 4. art. 2. quæstioncula 4. ad 2. ubi dicit, *Si ad contrarium mens euagetur, etiam culpa mortalis erit.*

64
Verius est requiri attentionem internam ex præcepto Ecclesiæ.

Probatur hæc sententia Primò, Quia Ecclesia in Concilio Lateran. distinctè præcepit, ut *Officium diuinum celebretur studiosè pariter & deuotè*, ut patet cap. Dolentes: atqui deuotio consistit in actu interno, & requirit internam attentionem ad res diuinas. vnde Glossa, *Deuotè, quantum ad officium mentis.*

Dices, Solum præcipi deuotionem externam, quæ sita est in eo ut quis se gerat in speciem orantis.

Contra Primò, Quia deuotio externa sine interna, non est deuotio, sed simulatio deuotionis; vnde qui sic orat, non potest dici deuotè orare.

Secundò, Quia ut satisfiat præcepto Ecclesiæ, non requiritur externa deuotio, v. g. externus habitus precantis, genuflexio, &c. præsertim cum officium priuatim recitatur: nam sufficit deuotio interna.

Probatur Secundò, Quia Ecclesia præcipit Clericis uerum actum orationis & laudis diuinæ: atqui ad talem actum requiritur interna attentio & reuerentia; ergo simul præcipit internam attentionem. Minor probatur, quia oratio potissimum consistit in actu interno, ut docet D. Thomas; est enim colloquium cum Deo; vnde requirit attentionem & reuerentiam erga Deum. Confirmatur, quia qui exterius profert uerba orationis absque animo